

Ігор БРИНДАК

Четвертого вересня у Римі відбулася урочиста канонізація всесвітньовідомої черниці Терези з Калькутти, більш знаної в історії як Мати Тереза (1910-1997). Про необхідність канонізації подвижниці почали говорити відразу після її відходу у вічність. У 2003 році Папа св. Іван Павло II провів її беатифікацію. І, нарешті, теперішній понтифік, Франциск, здійснив логічне завершення: проголосив Матір Терезу святою. Однак ще за життя подвижниці нею не тільки захоплювалися, але її також і критикували. І то з різних сторін. Деякі з цих закидів дожили до наших днів, а до них додалися й нові. Власне, аналізу цих закидів буде призначена ця публікація.

Про святу Терезу Калькуттську на сторінках «Живої води» писалося уже неодноразово. Правда, усі попередні публікації здебільшого були присвячені або її біографії, або її вченню. Але не було зроблено аналізу різноманітним закидам у бік цієї особи. Враховуючи, що з наближенням канонізації вони знову набрали розголосу, а деякі з них непокоять навіть і віруючих людей, настав час розглянути їх більш конкретно. Назагал не є дивним те, що коли готується беатифікація чи канонізація якоїсь особи, то довкола неї виникають різні контроверсійні судження, до того ж часто - у лоні самої Церкви, бо кожна людина є унікальною, а свята людина - тим більше. А чиясь неординарність чи унікальність завжди буде викликати суперечливі оцінки. Інша справа, що особи, які працюють з достатнім обсягом інформації - а передусім члени беатифікаційної комісії - мають можливість зважити усі «за» і «проти». А той, хто володіє лише окремим фактами, може бути легко введений у блуд. З іншого ж боку - є люди, яким може бути вигідна дискредитація тої чи іншої особи, особливо ж, якщо йдеться про особу святої. І тому також упродовж останніх років стали модними сенсаційні «відкриття», що начебто ті, кого Церква почитає як святих, насправді святими не є.

□ Але зараз ми трохи відійдемо від Матері Терези і спробуємо оцінити, наскільки загалом є достовірними висновки деяких любителів сенсацій. Скажіть, дорогі читачі, чи хотіли б

ви жити у такій державі, де діє дуже специфічне розуміння презумпції невинності. Наприклад, може бути десять, або навіть і сто чоловік, які будуть свідчити, що ви є невинні, що вас у часі злочину бачили у зовсім іншому місці, але достатньо знайти одного, який скаже, що бачив бодай когось подібного до вас на місці злочину, і цього буде достатньо, щоб визнати вашу вину? Ви запитаете, а який це має стосунок до святих? Дуже простий. Уся справа в тому, що більшість так званих «розвінчувань» тих або інших подвижників, які з'являються в антиклерикальній літературі, є побудована саме на такій «презумпції невинності», яка згадувалася вище. Найбільш відомий приклад - це Падре Піо. Італійський історик Серджіо Луццато знайшов свідчення однієї аптекарки, яка твердила, що у 1919 році отець Піо купував у неї фенольну кислоту. З цього деякі почали робити висновки, що начебто стигмати, які мав отець, він зробив собі при допомозі кислоти. І це вже почали подавати навіть не як гіпотезу, а як встановлений факт. Можна було натрапити на заголовки публікацій на зразок «Стигмати отця Піо були несправжніми» тощо. Але якщо подивитися на речі тверезо, то побачимо, що тут такі висновки аж ніяк не доречні. Навіть якщо свідчення аптекарки вважати правдивими і Падре Піо дійсно купував цю кислоту, то це ще не означає, що він штучно викликав у себе рани. Вперше стигми з'явилися в отця у 1911 році, а вдруге - у 1918, тобто ще до придбання ним фенольної кислоти. Стигмати, які відкрилися у 1918 році, кровоточили уже до самої смерті святого, тобто до 1968 року, ще 50 років. Однієї пляшечки на такий тривалий термін було замало. З початком 1930-х років отець Піо був під постійним наглядом як церковної влади, так і лікарів. Кожен його крок контролювався. Крім того, рани отця Піо неодноразово оглядали медичні комісії, дійшовши до висновку, що їм не можна знайти природного пояснення. Невже ніхто з лікарів не знав, як виглядають опіки від кислоти? А за три дні до смерті рани стигматика повністю затягнулися так, що не залишилося навіть подряпини. Це явище дією фенолу аж ніяк не поясниш. Але й це ще не все. Феномен падре Піо не обмежувався одними стигматами. Це і білокація (здатність одночасно перебувати відразу у двох місцях), і кардіогнозис (дар знати таємницю людського серця). Наприклад, багато людей давали такі свідчення. «Я тільки прийшов до отця сповідатися, він сам розповів мені мої гріхи (про це конкретніше див. «Кардіогнозис», «ЖВ», №6-2009). Нарешті - різні зцілення. Одне з чудес, яке здійснив отець Піо, триває до сьогодні. Це випадок Джемми ді Джорджі. Вона народилася сліпою у 1939 році, і то не просто сліпою, але без зіниць. Після відвідин отця Піо у 1949 році Джемма стала бачити. Але як не дивно, вона й надалі залишилася без зіниць. Тобто, за усіма природними законами бачити вона не могла. Однак все одно вона є зрячою, жива до сьогодні інтерв'ю з нею можна побачити в Youtube. На прикладі отця Піо, дорогі читачі, ми побачили, на яких справді «фактах» будується розвінчування святих.□

А тепер повернемося до Терези з Калькутти. Часто закиди проти неї побудовані на підставі такої самої «презумпції невинності», яка згадувалася вище. Так, зокрема, можна почути, що начебто Мати Тереза про хворих реально не дбала, а тільки творила піар перед журналістами. Але проблема в тому, що всі закиди проти святої належать виключно людям з боку. Не вдалося знайти жодного свідоцтва когось із недужих, які б лікувалися у закладах святої, а також жодної скарги від членів родини тих, хто там лікувався. Хворі й терплячі чомусь любили калькуттську подвижницю і висловлювалися

про неї завжди з пошаною. Тут ще слід врахувати, що перебували в закладах Святої Терези люди різних релігійних переконань. Католики серед них склали меншість. Однак, не зважаючи на релігійні різниці, хворі виявляли до Матері Терези любов і пошану. Хтось зауважить: «А може, вони й не знали про неї усього». Можливо, й не знали. Але понад сорок років носити на собі маску неможливо. Тим більше, доглядаючи людей з такими недугами як проказа, туберкульоз, рак і т.д. Рано чи пізно маску було б знято. Варто додати, що і велике число людей з боку, які відвідували заклади Матері Терези, висловлювались позитивно про діяльність її та сестер. Як, наприклад, принцеса Діана, режисер Малкольм Маджерідж та ряд інших. □

Наступний закид - твердження, що начебто Мати Тереза забороняла давати хворим знеболювальні засоби, мотивуючи тим, що чим більше вони будуть страждати, тим швидше потраплять у рай. Тепер погляньмо, що насправді вона говорила про знеболювальні засоби. Спочатку слід пояснити, що Мати Тереза для своїх сестер писала не лише монаші статuti або духовні настанови, але й рекомендації, як себе вести з тими чи іншими хворими. Серед тих рекомендацій є й такі: «У надзвичайній ситуації, коли потрібно шукати лікаря, а хворий відчуває гострий біль, необхідно старатися допомогти йому без застосування ліків. Болезаспокійливі засоби можуть вплинути на ознаки і симптоми, за якими лікар буде ставити діагноз» (цит. за «Мать Тереза - жизнь и учение. mother teresa.ru, «Быстрая помощь»). Або ще: «Потрібно старатися забезпечити хворому максимально можливий фізичний комфорт. Не слід, однак, давати йому без особливої потреби заспокійливі засоби (голова хворого повинна бути ясною). Снодійне допустиме, однак не слід ним зловживати» (цит. за «Мать Тереза - жизнь и учение. mother teresa.ru, «Уход за умирающими»). Отож, як бачимо, Мати Тереза зовсім не забороняла давати заспокійливі засоби, а радше застерігала від зловживання ними, до того ж - з медичної точки зору. У першому випадку, коли вона дійсно казала не давати, то лише до остаточного встановлення лікарського діагнозу, щоб він, бува не виявився помилковим. Тобто зовсім не в тому контексті, як це намагаються представити критики. □

Ще один закид - твердження, що Мати Тереза боролася тільки з наслідками бідності, а не з її причинами. При цьому забувають, що вона не була ні королевою, ні президентом, ні прем'єр-міністром. Є люди, які мають покликання боротися з причинами тих або інших негараздів, а є ті, що покликані боротися з наслідками. □

Наступний закид: Мати Тереза зустрічалася з деякими сумнівними політиками, як, наприклад, родина Дювальє на Гаїті, і приймала від них грошові пожертви. Тут слід пам'ятати відомі слова святого Августина: «Треба ненавидіти гріх, але любити грішника». Подвижниця з Калькутти зустрічалася не тільки з родиною Дювальє. В Індії вона та її сестри провадили місії серед повій. А у США Мати Тереза наносила візити в'язням, засудженим до смертної кари. Що ж стосується пожертв, то у християнстві вважається,

що одним із шляхів до навернення і є справи милосердя. А якщо хтось із політиків дав гроші не з любові до ближнього, а заради піару, то це його особиста провина. У будь-якому випадку Мати Тереза, отримуючи пожертви, участь у передвиборчих акціях чи, скажімо, у якійсь політичній програмі не брала. □

Є взагалі дуже смішні закиди. Наприклад, що вона виступала проти абортів, контрацепції, розлучень або що вона всюди намагалася піднести авторитет Католицької Церкви. Так, насправді, усе це відповідає істині. Однак, це не може служити закидом, а, навпаки, є однією з підстав для канонізації. □

Проте найбільше дискусій викликали не вище згадані закиди, адже люди, які більш-менш тверезо мислять, змогли у них розібратися. Справжній шок навіть у віруючих людей викликало опублікування щоденників Матері Терези. З їхнього змісту випливало, начебто вона взагалі сумнівалася в існуванні Бога. Насправді те, що Мати Тереза описала, по-богословськи називається спокусою. Так, у неї були спокуси супроти віри і відчуття, що Бог її залишив. І вона про це чесно описала у своєму щоденнику і в листах до деяких досвідчених священників. Свята Тереза Калькуттська не єдина з канонізованих святих, які переживали подібний стан. У теології він називається «темна ніч». Але у християнстві спокуси ще не є гріхом. Гріхом є їм піддатися. А навіть вже враховуючи той факт, що Мати Тереза шукала поради у священників, а також далі провадила молитовне та літургійне життя, пересвідчуємось, що цим спокусам вона якраз і не піддавалась.

На щоденники Матері Терези варто подивитися і з іншого боку, адже у наш час набрали популярності різні книги і фільми про «церковні секрети». У них твердиться, що Церква постійно приховує від людей якісь страшні таємниці, а інформацію про чудеса або про канонізованих святих усіяко перекручує. Якби воно так було насправді, то щоденники Матері Терези не були б ніколи опубліковані, адже вони стали доступними не тому, що їх викрив якийсь Джеймс Бонд. Їх велів опублікувати отець Брайанн Колодейчук, член постуляційного процесу у справі беатифікації Матері Терези. Церковна ієрархія погодилася з цим. Іноді виникають парадоксальні речі: ті ж самі люди, які говорять про страшні церковні секрети, одночасно можуть робити закиди, посилаючи на щоденники Матері Терези, хоч друге у цьому випадку виключає перше. А ще щоденники Матері Терези можуть доромогти тим людям, які, як вона, мають подібні внутрішні переживання.

На завершення варто сказати: святий не означає ані безгрішний, ані непомильний. Калькуттська подвижниця сама була свідома власних вад. Наприклад, у тих же щоденниках вона докоряє собі за те, що не завжди із належним виrozumінням ставилася

до підлеглих їй сестер. Однак, ці вади є дуже далекі від того міфу, який намагаються створити довкола Матері Терези окремі критики.

Ігор БРИНДАК Контроверсії довкола Матері Терези//Жива вода №10 2016